Perustuslakivaliokunnalle

Valiokunnan pyydettyä asiantuntijalausuntoani hallituksen esityksestä laeiksi ydinenergialain sekä rikoslain 34 luvun 6 §:n muuttamisesta (HE 72/2026 vp) pyydän saada täydentää valiokunnan kokouksessa 15.5.2026 esittämääni lausuntoa kunnioittavasti seuraavasti.

1. Kirjallisen lausuntoni kohdassa 7. kiinnitin valiokunnan huomiota hallituksen esityksen sivuilla 57 ja 58 esitettyjen lausumien välisiin ristiriitoihin ja nähdäkseni selvästi virheellisiin väittämiin Yhdysvaltojen kanssa tehdyn puolustusyhteistyö-sopimuksen eli DCA:n (SopS 69-70/2024) sisällöstä. Lausuntoni liitteenä oli esityksen valmistelijoille (eli puolustusministeriölle) lähettämäni näitä lausumia koskenut tiedustelu, johon en ollut kuulemiseen mennessä saanut vastausta.

2. Tilanne tänään 24.5.2026 on sikäli sama, ettei puolustusministeriö edelleenkään ole vastannut kysymyksiini. Olen kuitenkin muualta saanut lisätiedon, joka saattaa selittää hallituksen esityksen sivun 58 viimeisen kappaleen virheellisenä pitämäni tekstin. Tuo lausunnossani lainattu lausuma kuuluu: "*Yhdysvalloilla on velvollisuus kunnioittaa Suomen näkemystä siitä riippumatta, onko rajoite poliittinen vai lainsäädäntöön perustuva.*" Saamani uuden tiedon mukaan lausuma saattaa selittyä hallituksen käsityksellä, jonka mukaan sanan "suvereniteetti" sisältyminen DCA:n 1 artiklan 2 kohtaan tarkoittaisi, että Yhdysvallat olisi velvollinen kunnioittamaan myös Suomen *poliittisesti* ilmaisemia rajoitteita Yhdysvaltojen ydinaseiden suhteen. Valitettavasti tämä käsitys olisi yhtä virheellinen kuin esityksen s. 58 lopussa oleva lausuma.

3. DCA:n 1 artiklan 2 kohdan mukaan "Kaikessa tämän sopimuksen mukaisessa toiminnassa, myös varastoitaessa tietynlaisia aseita Suomen alueelle, kunnioitetaan kaikilta osin Suomen suvereniteettia, lainsäädäntöä ja kansainvälisoikeudellisia velvoitteita." Toisaalta 4 artiklan 1 kohdan mukaan "Tämän sopimuksen 1 artiklan 2 kohdan mukaisesti ja molempien osapuolten näkemyksiä kuullen ja ne huomioon ottaen USA:n joukot saavat kuljettaa, sijoittaa ennakolta ja varastoida puolustuskalustoa, tarvikkeita ja materiaalia ("ennakolta sijoitettava materiaali") sovittuihin tiloihin ja sovituille alueille...". Sopimuksessa on siis selvästi erotettu toisistaan yhtäältä 1 artiklan 2 kohdan velvollisuus "kunnioittaa" Suomen

suvereniteettia, lainsäädäntöä ja kansainvälisiä velvoitteita, ja toisaalta 4 artiklan 1 kohdan konsultaatiovelvollisuus.

4. Käsitys, jonka mukaan Yhdysvaltojen velvollisuus kunnioittaa Suomen suvereniteettia sisältäisi velvollisuudeen kunnioittaa myös Suomen luonteeltaan poliittisia näkemyksiä koskien Yhdysvaltojen ydinaseiden tuloa Suomeen sen jälkeen kun lainsäädännön sisältämät kiellot olisi kumottu, on selvästi virheellinen. Ensinnäkin, DCA:n peruslähtökohtana on Suomen osittainen *luopuminen* valtiosuvereniteetistaan koskien Yhdysvaltojen joukkojen, aseiden ja muun materiaalin tuloa Suomeen. Perustuslakivaliokunnan lausunnossa PeVL 28/2024 vp sopimusta arvioitiin rajoituksena perustuslain 1 §:n 1 momentissa turvattuun valtion täysivaltaisuuteen, josta sopimuksella tehtävät poikkeukset mukaan lukien materiaalin varastointi Suomen alueella "eivät ole kokonaisuutena luonteeltaan täysivaltaisuuteen kohdistuvien vaikutusten kannalta vähäisiä tavanomaisia velvoitteita nykyaikaisessakaan kansainvälisessä yhteistoiminnassa" (kohta 19). Siksi DCA tuli käsitellä perustuslakia koskevana kansainvälisenä sopimuksena ja saattaa voimaan supistetussa perustuslainsäädämisjärjestyksessä. Siten DCA:n 1 artiklan 2 kohdan viittaus Suomen suvereniteettiin ja perustuslakivaliokunnan mainitussa lausunnossaan esittämä kanta DCA:n tulkitsemisesta Suomen perustuslakia kunnioittaen (kohta 20) voivat koskea Suomen suvereniteettia *vain siltä osin kuin DCA:ssa itsessään ei ole luovutettu valtiosuvereniteettiin kuuluvaa toimivaltaa Yhdysvalloille*. Kun valiokunta (edelleen kohdassa 20) lausui, että DCA:ta tulisi "tulkita ja soveltaa... Suomen perustuslakia kunnioittaen sekä perus- ja ihmisoikeusmyönteisen laintulkinnan periaatetta noudattaen", tämä lausuma voi mielekkäästi koskea vain Suomea ja Suomen viranomaisia, kun taas Yhdysvallat tietenkin tulkitsee ja soveltaa DCA:ta oman valtiosääntönsä ja toivottavasti myös kansainvälisen oikeuden oikeuslähde- ja tulkintaoppien mukaisesti. Tällöin DCA:ssa nimenomaisesti tehty ero kunnioittamisen ja huomioon ottamisen välillä on keskeinen. Toiseksi, DCA:n tarkoittama Suomen valtiosuvereniteetin osittainen luovutus toiselle suvereenille valtiolle on suorastaan laadullisesti eri asia kuin valtiosuvereniteetin osittainen siirto sellaiselle kansainväliselle järjestölle, jossa Suomi on mukana päättämässä järjestölle luovuttamansa toimivallan käytöstä (kuten esimerkiksi Natossa). Vaikka toin tämän asian esiin DCA:ta käsiteltäessä, perustuslakivaliokunta kuitenkin päätti kohdella Suomen valtiollisen toimivallan luovutusta toiselle suvereenille valtioille samoin kuin sen siirtoa kansainväliselle järjestölle.

5. Totean vielä, että DCA:n 1 artiklan 2 kohdan lausuma Yhdysvaltojen velvollisuudesta kunnioittaa "Suomen kansainvälisoikeudellisia velvoitteita" koskee keskeisesti, mitä ydinaseisiin tulee, ydinsulkusopimusta (SopS 10-11/1970). Tuosta sopimuksesta seuraa sekä Suomelle että Yhdysvalloille tiukka kielto sellaisille järjestelyille, joilla Yhdysvallat antaisi Suomelle kontrollivallan suhteessa omiin ydinaseisiinsa. Myös tämä näkökohta korostaa DCA:ta solmittatessa voimassa olleen Suomen lainsäädännön keskeistä asemaa DCA:n 1 artiklan 2 kohdan soveltamisessa.

Sen paremmin Suomen (DCA:lla nimenomaisesti rajoitettu) suvereniteetti kuin Suomen kansainväliset veloitteet eivät anna perustetta katsoa, että Yhdysvallat olisi velvollinen noudattamaan Suomen DCA:n voimassa olessa esittämiä luonteeltaan poliittisia kannanottoja koskien Yhdysvaltojen ydinaseiden tuloa Suomen alueelle.

Firenzessä 24.5.2026,

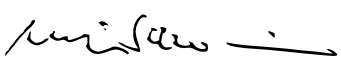

Martin Scheinin
oikeustieteen tohtori, professori (Eurooppalainen yliopistoinstituutti ja Lundin yliopisto